

TOHOLAMMIN KUNTA

ELINKEINO-OHJELMA 2019 – 2023

TOHOLAMPI

Toholammin kehitys Oy:n hallitus 7.2.2019 2§/2019

Toholammin kunnanhallitus 4.3.2019 § 32

Toholammin kunnanvaltuusto 10.6.2019 § 9

1. ELINKEINO-OHJELMAN TARKOITUS

Tämä elinkeino-ohjelma on tarkoitettu Toholammin kunnan elinkeinopoliittisten toimenpiteiden strategiseksi perustaksi, jossa

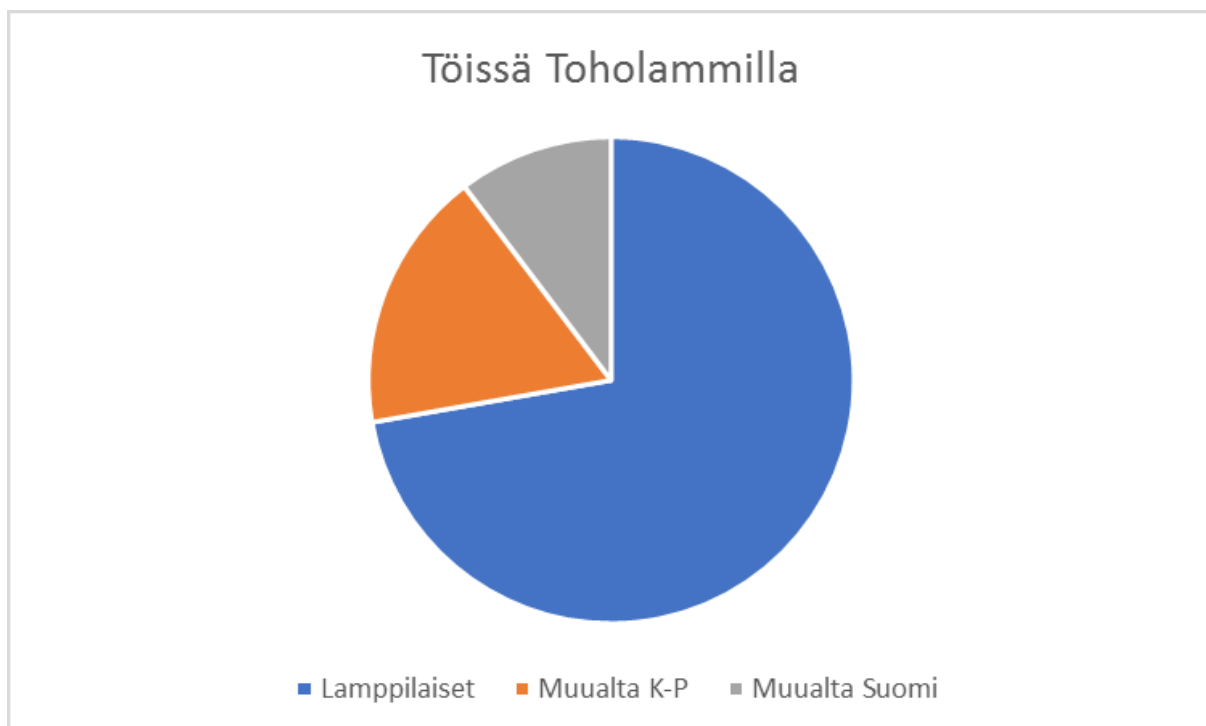
- tunnistetaan Toholammin aidot kilpailuedut
- asetetaan elinkeinopoliittikan tavoitteet
- kohdennetaan (rajalliset) resurssit tavoitteiden saavuttamiseksi ts. määritellään elinkeinopoliittikan painopistealueet ja lähivuosien konkreettiset kehittämistoimenpiteet.

2. NYKYINEN TILANNE TOHOLAMMILLA

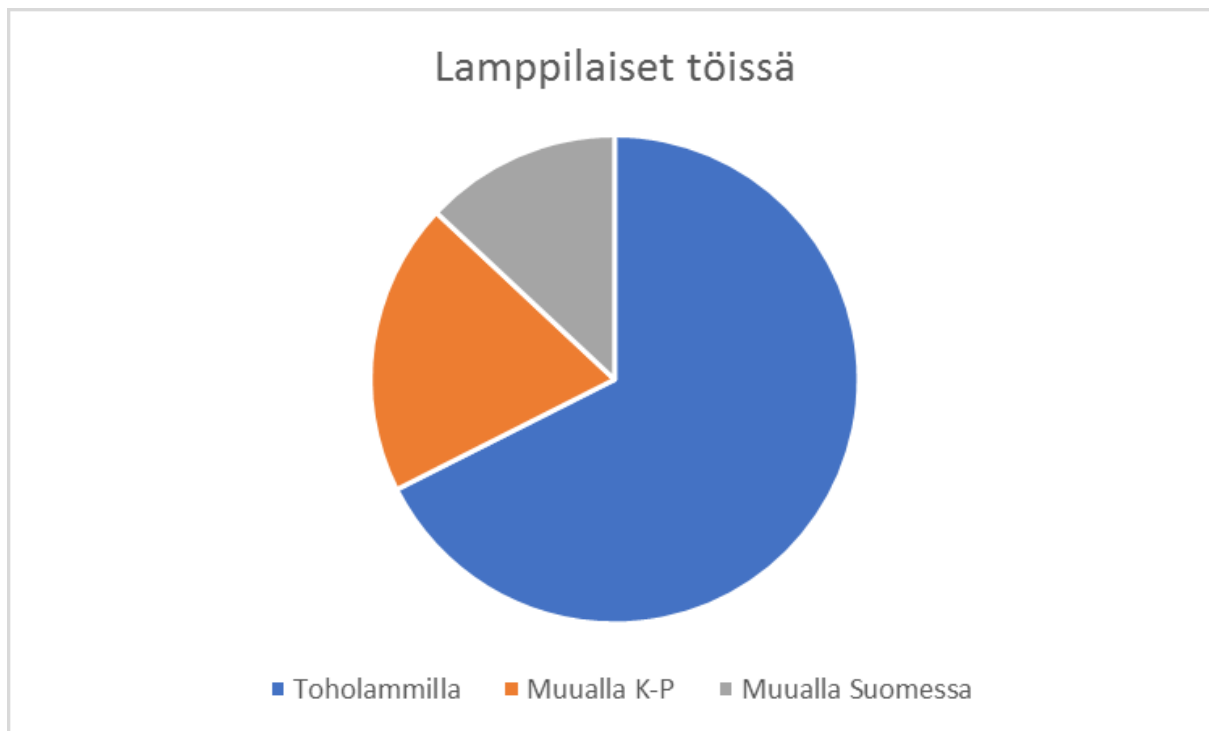
Toholammin viimeaikaista ja nykyistä kehitystä kuvaavat seuraavat luvut:

Yleinen kehitys	2010	2012	2014	2016	2018
Väestömäärä	3 480	3 428	3 356	3 232	3 110
Työikäinen väestö	1 368	1 314	1 260	1 149	-
Yritystoimipaikat	369	396	361	369	-
Työpaikat	1 154	1 241	1 172	1 084	-
Työpaikkaomavaraisuus	83,5 %	93,2 %	91,4 %	93,5 %	-

Toholammilla oli vuoden 2016 lopulla työpaikkoja 1084, joissa työskenteli 783 lamppilaista. Työikäistä väestöä on enemmän kuin työpaikkoja, joten työssäkäynti kunnan ulkopuolella on suurempaa kuin pendelöinti muualta Toholammille.

Eniten Toholammilla käytiin töissä Kannuksesta (77 työntekijää), Kokkolasta (56), Lestijärveltä (23) ja Sievistä (20).

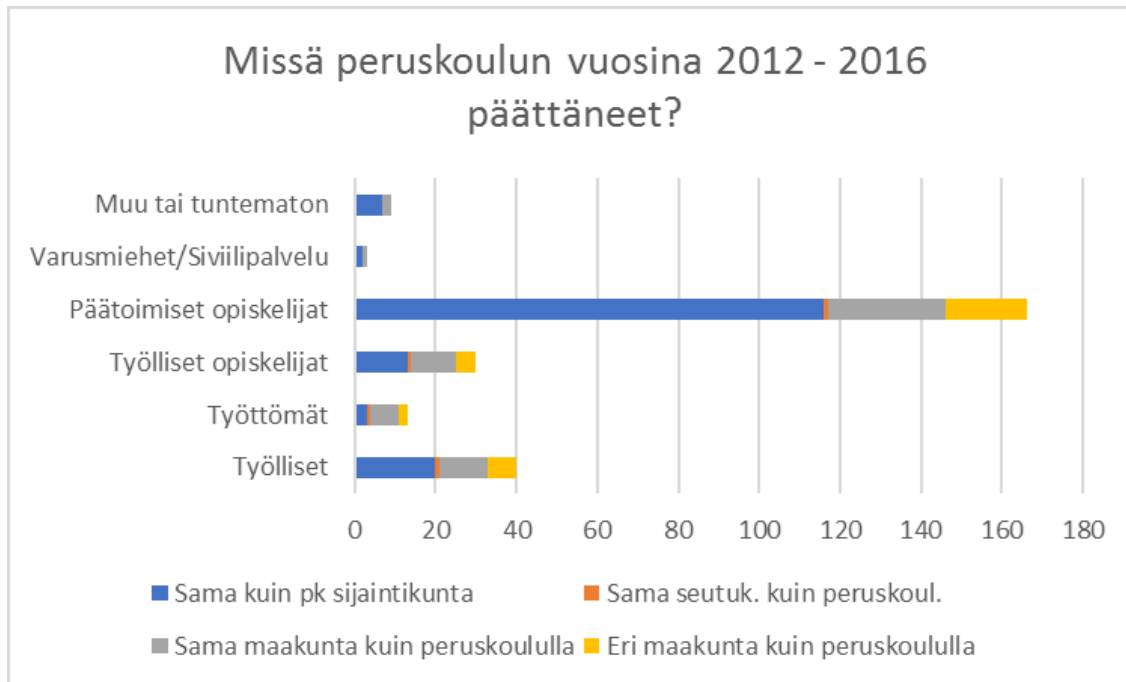

Toholampilaiset kävivät töissä kunnan ulkopuolella eniten Kannuksessa (98 työntekijää), Kokkolassa (68), Lestijärvellä (31). Keski-Pohjanmaan ulkopuolella kävi töissä 151 työntekijää.

Toholammin yrityskannan keskeiset toimialat yritysten määrän mukaisesti (v. 2016):

Keskeiset toimialat (31.12.2016)			
	Toimiala	Työpaikat	
A	Maa- ja metsätalous	255	
B	Teollisuus	178	
	-elintarviketeollisuus		117
	-juomateollisuus		37
C	Terveys- ja sosiaalipalvelut	134	
D	Kuljetus ja varastointi	102	
E	Tukku- ja vähittäiskauppa, moottori-ajoneuvojen korjaustoiminta	72	
F	Koulutus	64	
G	Muu palvelutoiminta	49	
H	Rakentaminen	44	
I	Julkinen hallinto	41	
J	Hallinto- ja tukipalvelut	39	

Peruskoulun päättäneitä nuoria oli 262 vuosina 2012 – 2016.

Yhteenveto

Toholammin väestö on vähentynyt vuodesta 2010 n. 300 asukkaalla. Työikäisten (19-65 v) määrä vähentynyt yli 200 henkilöllä. Ikääntyneiden osuus on kasvanut/kasvaa. Kuntaan muuttaa uusia asukkaita, mutta nettomuutto on kokonaisuudessaan negatiivinen (ennakkotieto 2018: -72). Vuonna 2017 työikäisiä muutti kuntaan 74 asukasta, kunnasta pois 94 asukasta, joten työikäisten nettomuutto oli negatiivinen (-20).

Työpaikkakehitys on vuodesta 2010 ollut negatiivinen, vähennystä runsaat 70 työpaikkaa. Yritystoimipaikkojen määrä on pysynyt ennallaan 2010 -luvun ajan. Yritysten liikevaihto henkilöä kohden on 2. korkein koko Keski-Pohjanmaalla.

Kunnan elinkeinojakauma on (31.12.2016): Alkutuotanto 23,5 %, jalostus 20,9 % ja palvelut 54,2 %.

3. TOHOLAMMIN KILPAILUEDUT

3.1 Vahva yrittäjyys

Kunnan alueella on 369 yritystoimipaikkaa eli 114 toimipaikkaa 1000 asukasta kohti. Koko maassa vastaava suhde on 65. **Toholampi on Suomen kolmanneksi yrittäjävaltaisinkin kunta** (<https://yle.fi/uutiset/3-10432274>).

3.2 Työvoiman saatavuus (pysyvyys)

Toholammilla oli 1 159 työllistä ja työpaikkoja n. 1084 (v 2016). Oman kunnan alueella kävi töissä 783. Työnhakijoita on viimeisimmän työllisyyskatsauksen (10/2018) mukaan 82 henkilöä, joista 37 oli yli 50 -vuotiaita ja 9 alle 25 -vuotiasta. Seuraavan viiden vuoden aikana eläköityy ikänsä puolesta n. 230 ja työkään tulee n. 200 lammilaista (ilman muuttoliikettä).

3.3 Sijainti ja liikenneyhteydät

Toholampi sijaitsee kantatie 63:n varrella ja seututien 775 risteyksessä. Kunnassa on hotellitasoista majoituskapasiteettia Hirvikoskella n. 50 hengelle. Kunnantalon kulttuurisalisissa voidaan järjestää tilaisuuksia lähes 200 osallistujalle. Kunnassa on tarjolla cateringpalveluita ryhmillä. Lisäksi kunnan alueella on 100 MB:n valokuituyhteudet.

3.4 Toimitilojen saatavuus

3.4.1 Tonttivaranto

	Kaavoitettuja alueita	Ala
Teollisuusalueet (T)	1	13,5 ha
Liiketontit (KTY)	1	3 ha
Kerrostalotontit	-	
Pientalotontit	59	

3.4.2 Vapaat toimitilat

	Kpl	Krs-m2
Teollisuustila		
Liiketila	1	103

3.5 Yritysten julkinen rahoitus

Toholampi kuuluu julkisen rahoituksen osalta 1. tukialueeseen. Sen mukaisesti yritysten investointitukien enimmäisosuudet ovat seuraavat:

Pk-yritykset 35 %

Suuret yritykset 15 %

3.6 Yrityspalvelut

Toholammin kunta ostaa yritysneuvonnan Kaustisen seutukunnalta.

4. TOHOLAMMIN HAASTEET

Toholammin kunnan keskeisin haaste on pitkään jatkunut väestökato ja ennen kaikkea työikäisen väestön väheneminen. Haasteita elinkeinopolitiikalle tuo myös korkeammin koulutetun työvoiman vähäisyys sekä ammatillisen peruskoulutuksen puuttuminen paikkakunnalta. Vapana olevia

toimitiloja tuotantoyritysten tarpeisiin kunnalla ei ole juuri nyt tarjolla. Lukuisia liiketiloja on vapaana yksityisellä puolella.

5.ELINKEINOPOLITIIKAN TAVOITTEET

Yleiset tavoitteet

Elinkeinojen edistäminen on Toholammin kunnan keskeisin keino turvata ja parantaa kunnan elinvoimaa ja kasvattaa verotulojaan, hoitaa työllisyyttään, parantaa tunnettavuuttaan, ehkäistä väestön ikärakenteen vinoutumista ja mahdollistaa kunnallisten palvelujen tuottaminen itsenäisenä kuntana.

Väestökehityksen kääntäminen positiiviseksi edellyttää, kuntaan saadaan uusia veronmaksajia vähintään saman verran kuin heitä vähenee. Tämä puolestaan edellyttää uusien työpaikkojen syntyä seutukunnalle, mieluiten Toholammille.

Vuosien 2019 – 2023 aikana vähimmäistavoitteena on, että väestön väheneminen nollaantuu. Tämä tarkoittaa, että kuntaan pitää saada vähintään 20 uutta työpaikkaa vuosittain.

Toholammin yrittäjien odotus elinkeino-ohjelmasta

- Myönteinen asenne yrittäjyyteen
- Aktiivinen yhteistoiminta kunnan ja yrittäjien kesken
- Kunta huomioi suunnitelmissaan ja päätöksissään paikalliset yritykset sekä elinkeinojen harjoittajat ja myös arvioi yritysvaikutukset.
- Yrityksiä tuetaan toiminnallisesti niiden jokaisessa elinkaaren vaiheessa sekä pyritään kehittämään niiden toimintaedellytyksiä.
- Kunta tukee aktiivisesti alueen yrityksiä lisäämällä yrityksiä näkyvyyttä sähköisissä medioissaan ja toimimalla aktiivisena osapuolena yrityksiä omien sähköisten medioiden kehityksessä.

6.STRATEGISET VALINNAT

Elinkeinojen edistämistoimenpiteet kohdistetaan ensisijaisesti:

- paikkakunnalla toimiviin ja perustettaviin pk –yrityksiin ja mikroyrityksiin, ja
- erityisesti keskiössä ovat yritykset, joiden tuotteiden tai palveluiden loppuasiakkaat ovat kunnan alueen ulkopuolella (tuovat tuloa kuntaan), sekä
- kantatiellä 63 ja seututiellä 775 kulkevia tavaravirtoja hyödyntäviin yrityksiin

Yritykset segmentoidaan niiden elinkaaren mukaan seuraavasti:

1. Aloittavat yritykset
2. Kasvuyritykset ja potentiaaliset kasvuyritykset /kansainvälistä vientipotentiaalia omaavat yritykset
3. Ikääntyvien tai muuten luopuvien yrittäjien omistamat yritykset
4. Alueelle sijoittuvat yritykset

7. TOHOLAMMIN PALVELUTARJOTIN

1. Tonttien ja toimitilojen järjestäminen

2. Yrityspalvelut aloittaville ja toimiville yrityksille. Yrityspalvelut voivat sisältää mm. liikeidean arviointia ja kehittämistä, liiketoimintasuunnitelmien laatimista, rahoituksen hakemista,

markkinaselvityksiä, kehittämishankkeiden suunnittelua sekä yrittäjäpolven vaihdoksiin tarvittavan asiantuntija-avun välittäminen ja kasvuun ja kansainvälistymiseen liittyvää asiantuntija-apua.

3. Asuntojen järjestäminen yritysten henkilökunnalle. Toholammin kunnalla ja KOY Vuokratalot Oy:llä on noin 275 asuntoa.

4. Toimivat kunnalliset peruspalvelut: sosiaali- ja terveystalot (Terveystalo?), peruskoulut ja lukio, päivähoito, erinomaiset liikuntapaikat ja runsas kulttuuritarjonta.

8. TAVOITTEET JA TOIMENPITEET ASIAKASSEGMENTEITTÄIN

1. Perustettavat ja aloittavat yritykset

Nykytila: Vuosittain Toholammille on perustettu keskimäärin 12 kpl uusia yrityksiä. Yrittäjyyspotentiaalina ovat myös lamppilaiset juuret omaavat, muualle muuttaneet henkilöt. Vuonna 2017 pois muuttaneita työkäisiä oli 20 (netto).

Tavoitteet: Perustettavien yritysten määrä.

Toimenpiteet: Yrittäjyyskasvatus peruskoulussa ja lukiossa. Yritysten toimintaympäristöä kehittävät hankkeet. Kaavoituksella tuetaan haja-asutusalueen pienyrittäjyyttä. Yritysten ja asukkaiden aktivointi osallistumaan erilaisiin yrittäjyyttä, elinkeinoja ja uusia toimialoja koskeviin tilaisuuksiin. Alihankintaverkostojen kehittäminen.

2. Kasvupotentiaalia ja vientimahdollisuuksia omaavat yritykset

Nykytila: Kasvuyrityksiä Toholammilla on nykyisellään n. 5 - 10 kpl. Realistista kasvupotentiaalia omaavia yrityksiä arvioidaan olevan toiset 5 - 10 kpl.

Tavoitteet: Tunnistaa vuosittain uusia potentiaalisia kasvuyritystä, joiden kasvu- ja kehittämistoimet saadaan alulle.

Toimenpiteet: Kehittämiskeskustelut potentiaalisten yritysten kanssa, joiden visioiden/tavoitteiden edellyttämät toimenpiteet saadaan alulle. Alihankintaverkostojen kehittäminen.

3. Ikääntyvien yrittäjien omistamat yritykset

Nykytila: Yli 50-vuotiaiden yrittäjien omistamien yritysten määrä on n. 30 %. Yli 55-vuotiaita yrittäjistä on 50 %.

Tavoitteet: Hallittuun omistajanvaihdokseen tähtäävät suunnitelmat.

Toimenpiteet: Toimenpidettä varten on valmisteilla Vanhaan Virtaa -hanke.

4. Alueelle sijoittuvat/haluttavat yritykset

Tavoitteet: Vuosien 2019 – 2023 aikana keskimäärin yksi uusi kasvuhakuinen yritys/vuosi toimialoille, joiden kasvupotentiaali realisoituu lähivuosina ja joiden toimintaedellytyksiin seutukunnalla on panostettu ja panostetaan. Kärkitoimialoina elintarviketeollisuus, bio- ja kiertotalous, palvelut teollisuudelle sekä teollinen rakennusosien tuotanto.

Toimenpiteet: Osallistuminen em. alojen kehittämisohjelmiin. Pidetään omat verkostot tietoisena kunnan ja alueen valmiuksista. Sijoittuville yrityksille tarjottavien liiketoiminnan palvelujen markkinointi. Yrittäjille tarjottava tulopaketti. Tarvittaessa toimitilojen rakentaminen.

9. KÄRKIHANKKEET V. 2019 –2023

Kärkihankkeilla valmistaudutaan alueen suurhankkeisiin (Keliber ja tuulivoimapuistot), edistetään bio- ja kiertotaloutta sekä matkailua kunnan alueella.

Suurhankkeiden (Keliberin litiumkaivos ja alueen tuulivoimahankkeet) tarjoamien liiketoimintamahdollisuuksien hyödyntämiseen varautuminen. Tarkoittaa tiedottamista, koulutusta ja yritysten aktivointia eri alojen konsortioihin ja verkostohankkeisiin. Seurataan ja pidetään tiiviisti yhteyttä toimijoihin. Kasen Kasvu -ohjelmahankkeen tulosten pohjalta käynnistetään uusia täsmähankkeita.

Suurhankkeissa tarvittava työvoima lisää majoitus- ja ravitsemuspalveluiden tarvetta. Tälle kapasiteetille pyritään löytämään markkinoita tulevaisuudessa mm. matkailusta, jonka toimintaedellytyksiä kehitetään sekä keskustaajaman palvelujen että luontomatkailun osalta.

Biolaakso -Toholampi -teeman mukaisesti edistetään bio- ja kiertotaloutta. Tiukentuva lainsäädäntö ja ilmaston muutoksen hidastaminen vaativat ja luovat mahdollisuuden etsiä ratkaisuja puhdistamo- ja maatalouden lietteiden sekä energialaitoksen tuhkien käsittelyyn ja hyödyntämiseen.

Kunnassa olevien yritysten sekä kunnan tunnetuksi tekeminen yritysten toimintaan ja päätöksentekoon vaikuttavissa sidosryhmissä yhteistyössä Kasen kanssa.

10. BUDJETTI

Vuoden 2019 talousarviossa on varauduttu uusien toimitilojen rakentamiseen 400.000 eurolla ja hankkeiden kuntarahoitusosuuksiin noin 82 000 eurolla.